

Mark- och miljödomstolen

Till Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till
ola.goransson@regeringskansliet.se

Remiss av EU-kommissionens förslag till omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa (ert dnr KN2023/00745)

Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har beretts möjlighet att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag.

Tillgång till rättslig prövning – artikel 27

Mark- och miljödomstolen ifrågasätter förslaget om överklagbarhet av åtgärdsprogram. Allmänhetens tillgång till rättslig prövning är en grundläggande civil rättighet som kommer till uttryck bl.a. i Europakonventionen och Århuskonventionen. Åtgärdsprogram för olika typer av miljökvalitetsnormer såsom normer för luft och vatten är i dag inte överklagbara i Sverige. Innehållet i åtgärdsprogrammen är inte rättsligt bindande för enskilda, varför det är naturligt att inte betrakta dessa som överklagbar myndighetsutövning.

Förslaget i artikel 27 om att allmänheten ska kunna överklaga framtagandet av åtgärdsprogram och deras innehåll kan möjligen i någon mån bidra till att öka takten i utfasningen av användandet av fossila bränslen i Europa. Förslaget kan dock samtidigt komma att få långtgående effekter för rättssystemet, och både system- och resursfrågor måste utredas närmare.

Beroende på hur bestämmelserna utformas kan det bli fråga om ett stort antal domstolsprocesser som för övrigt riskerar att påverka förutsättningarna att klara tidsfristerna i direktivet (jfr t.ex. artikel 19 om en gräns om tre år för överskridande av gränsvärden, dessutom kopplad till sanktioner).

En sådan överklagbarhet framstår inte som lämplig och förenlig med förslagets övergripande syfte om en renare luft i Europa. Konsekvenserna av förslaget behöver utredas närmare och en eventuell överklagbarhet behöver knytas till tydliga och väl avgränsade kriterier.

Ersättning för skador på människors hälsa – artikel 28

Domstolen avstyrker förslaget i artikel 28 om medlemsstaternas skyldighet att säkerställa en rätt till ersättning till fysiska personer som drabbas av

hälsoskador till följd av en överträdelse av vissa artiklar i direktivet. Förslaget innebär en presumtion för orsakssamband mellan bristande luftkvalitet och hälsoskada vid övervägande sannolikhet för sådant samband, som staten sedan måste kunna motbevisa. Dessutom med långa preskriptionstider om minst fem år.

Förslaget framstår som direkt olämpligt och rättsosäkert, då bedömningarna på individnivå är långt mer komplexa jämfört med bedömningarna på populationsnivå, som ligger till grund för beräkningen av de 300 000 förtida dödsfall per år som lyfts i förslaget. Samband på populationsnivå mellan lungsjukdom och t.ex. partiklar kan inte direkt överföras till individnivå, bl.a. då det finns många parametrar i vår bostads-, när- och arbetsmiljö som kan påverka risken för att utveckla lungsjukdom, liksom diverse genetiska faktorer.

En bestämmelse om rätt till skadestånd framstår därför som mycket svår att tillämpa och skulle kräva omfattande utredning och expertkunskap i det enskilda fallet – med risk för stor osäkerhet i bedömningarna.

Övrigt

Domstolen har, utifrån de intressen domstolen ska bevaka, i övrigt inga synpunkter på det remitterade förslaget.

Detta yttrande har beslutats av rådmannen Erika Ekman och tekniska rådet Christina Odén.

Erika Ekman

Kopia till tingsrättens allmänna diarium